
Bosna i Hercegovina i Europska unija (uloga Pakta o stabilnosti)

MILAN VEGO*

Sažetak

Iako su vrata Europske unije široko otvorena za Bosnu i Hercegovinu, BiH mora taj put proći sama. Ona mora u prvom redu intenzivno provesti reforme. Naime, gotovo osam godina nakon potpisivanja Daytonu mnogi prioritetni zadaci i dalje nisu ni polovično realizirani. U Bosni i Hercegovini se i dalje svakodnevno krše ljudska prava, gotovo dva milijuna izbjeglih i raseljenih nije se vratilo svojim kućama, zemljom caruju kriminal i korupcija. Rat je vratio Bosnu i Hercegovinu u 1945. po gospodarskom razvoju, a bruto nacionalni dohodak iznosi 1800 američkih dolara. Europska unija je pred BiH postavila 346 uvjeta koje treba ispuniti da bi bila spremna ući u ovu zajednicu. Vijeće ministara BiH smatra da će se svi ti uvjeti uskoro ispuniti te da će BiH 2009. postati punopravnom članicom EU. Mnogi smatraju kako protektorat nad BiH koči ulazak u EU. U tom kontekstu ciljevi i zadaci Pakta o stabilnosti, koji u prvi plan stavljaju regionalnu suradnju zemalja jugoistočne Europe, pružaju veliku šansu BiH. Međutim, BiH takva kakva je danas teško će realizirati reforme koje je pred nju postavila EU.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, Europska unija, Pakt o stabilnosti

Kako se bliži prijam novih deset zemalja Jugoistočne Europe u Europsku uniju (Češka Republika, Kipar, Estonija, Mađarska, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija), a to bi se trebalo dogoditi 1. svibnja 2004, rastu i ambicije Bosne i Hercegovine da se pridruži ovoj zajednici jedinstvenog političkog i gospodarskog prostora. S jedne strane to je bojazan da bi Šengenski zid mogao biti na granici Bosne i Hercegovine, a s druge strane današnja bu-

---

* Mr. sc. Milan Vego je asistent na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Mostaru.

dućnost ove zemlje ne obećava njenim građanima ništa dobro. To je prioritetna zadaća bosanskohercegovačkih političara koji su dobili četverogodišnji mandat. Međutim, koliko je realan stav Vijeća ministara Bosne i Hercegovine da će 2009. Bosna i Hercegovina postati dio obitelji Europske unije?

Taj stav je u Bruxellesu dočekan s nepovjerenjem s obzirom na to da se u Bosni i Hercegovini, počevši od svih započetih reformi do realiziranja važnih odluka sve događa sporo i s velikim probijanjem zacrtanih rokova.

Prema ocjenama talijanske stručnjakinje za Balkan Margherite Paolini,¹ Italija početkom srpnja preuzima predsjedanjem EU, Bosna i Hercegovina kakva je danas neće ni 2019. postati članom Europske unije.

Naime, ona smatra da ovakav Daytonski sporazum koči mnoge procese. Bosna i Hercegovina je po njenom mišljenju danas "crna rupa" regije, što znači da i njeni susjedi zbog toga osjećaju bojazan.

Ukoliko zemlje Balkana i regije budu u Europsku uniju ulazile u "pake-tu", onda je više nego sigurno da će takva Bosna i Hercegovina biti kočnica. O novoj konferenciji o Bosni i Hercegovini, na kojoj bi se razgovaralo o promjenama Daytonskog sporazuma međunarodna zajednica za sad ne želi razmišljati, a član predsjedništva BiH Sulejman Tihić kaže da će se održati već ove jeseni.

U Deklaraciji Predsjedništva BiH nakon Ohridskog susreta, potkraj svibnja i početkom lipnja 2003, stoji: "Integracija u EU zahtijeva mnogo napora od svih zemalja. Proces stabilizacije i pridruživanja je okvir, jedna polazna strategija – uvođenja europskih vrijednosti, principa i standarda. Uvjereni smo da će Samit u Solunu, druga polovica lipnja 2003., predstavljati izvanrednu priliku EU i zemljama SAP-a da uspostavljaju zajedničke osnove koje bi mogle dovesti do konkretnog progressa ka integraciji u Europu. Zemlje SAP-a su snažno usmjerene na borbu protiv organiziranog kriminala, poboljšanje ekonomske situacije putem reformi, povećanjem domaćih i inozemnih investicija i slobodnog protoka roba i usluga. Regija kao i EU mogu pomoći procesu pune integracije uglavnom putem pružanja istinske nade našim građanima kako bi uskoro mogli biti u mogućnosti da slobodno putuju po cijeloj Europi. Očekujemo od Samita u Solunu da uputi snažnu političku poruku zemljama regije, da je Europa, kao zajednica vrijednosti zasnovanih na demokraciji, vladavini prava i poštivanja temeljnih prava i sloboda, odlučna za europsku budućnost svih zemalja na Balkanu te da će takva Europa biti ponovno ujedinjena samo nakon što ova regija postane njen sastavni dio".

Poznata je činjenica, a to dužnosnici EU u svojim nastupima stalno ističu, da Europa želi u svom okrilju i zemlje Balkana, pa tim i Bosnu i Hercegovinu. Ali je isto tako više nego poznato da Europa u svom okrilju ne želi zemlje koje su nesigurne, u kojima vlada kriminal i korupcija, u kojima se predstavnici naroda (BiH) ne mogu dogovoriti o mnogim relevantnim pitanjima, pa odluke donosi Visoki predstavnik (dosad doneseno oko 300 vrlo važnih odluka za

1

Margherita Paolini je prema pisanju Dnevnog lista iz Mostara ovu izjavu dala na Ohridskom summitu.

sudbinu BiH). Dakle, više je nego jasno da BiH mora sama sebi osigurati put u Europu, a on počiva na neodgodivom provođenju svih reformi u zemlji. Taj put u Europu zahtijeva i jedinstveno stajalište svih strana o vrlo važnim pitanjima, čime se BiH danas ne može pohvaliti.

Regionalni stol Pakta o stabilnosti, koji je održan u Cavtatu potkraj svibnja 2003. i koji je okupio 250 sudionika, istaknuo je važnost da države regije preuzmu veću političku i financijsku odgovornost, te da kao jedinstvena euroregija povećaju međusobnu suradnju. Poruke sastanka u Cavtatu² pozdravile su SAD. Državni tajnik Colin Powell u svojoj poruci je rekao: "promijene koje su postigli narodi jugoistočne Europe svjedoče o tome što može postići međunarodna zajednica kada radi zajednički kao u Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu."

Međutim, on nije zaboravio istaknuti kako zemlje jugoistočne Europe moraju napraviti još mnogo toga. Među zadaće koje su još pred njima američki državni tajnik je ubrojio uhićenje ratnih zločinaca, borbu protiv organiziranog kriminala, povratak izbjeglica, reformu gospodarstva i sprečavanje trgovine ljudima.

Dakle, deklarativna potpora preuzetim obvezama ni EU niti SAD neće oduševiti. Oni traže konkretne rezultate.

Strateški cilj Bosne i Hercegovine je ulazak u Europsku uniju. Radi se o dugoročnom i teškom procesu, posebno za zemlje u tranziciji koje su nedavno izašle iz strašnog rata, kao što je Bosna i Hercegovina. U tom pravcu određena su tri smjernice kojima se može doći do cilja – ulaska u Europsku uniju:

- provođenje programa društvenih i ekonomskih reformi
- ostvarivanje unutar-regionalnih integracija i suradnje i
- integracija s Europom i globalnim strukturama.

Kad je u pitanju prostor bivše Jugoslavije a i šire, regionalna suradnja je od posebne važnosti a najbolji put da se ona poboljša i ostvari je provođenje ciljeva Pakta o stabilnosti. Temeljni cilj Pakta o stabilnosti je upravo da pomogne zemljama Jugoistočne Europe u njihovim naporima da ojačaju mir, poštuju ljudska prava, razviju demokraciju te osiguraju gospodarski prosperitet, sve u cilju osiguranja stabilnosti u ovoj regiji.

Preuzimajući obveze Pakta o stabilnosti Bosna i Hercegovina je svjesna da je pred njom težak i naporan put koji se može jedino ostvariti zajedničkim naporima i provođenjem reformi.

U tom kontekstu je polovinom 2000. utemeljeno Ministarstvo za europske integracije u okviru Vijeća ministara Bosne i Hercegovine koje ima koordinaciju sa svim aktivnostima Pakta o stabilnosti. Analizirajući sve nedostatke u

2

Dvodnevni Regionalni stol Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu održan je u Cavtatu, Republika Hrvatska, potkraj svibnja 2003. okupio je 250 sudionika. Bili su mu nazočni predstavnici svih zemalja Pakta o stabilnosti, a predsjedao je posebni koordinator Pakta Erhard Busek. Održani su i sastanci tri Radna stola i to je prvi put, nakon inauguralnih sastanaka u Sarajevu i Koelnu, da se svi ključni sastanci Pakta o stabilnosti održavaju u isto vrijeme i na istom mjestu.

regiji, Europska unija je svoj strateški pristup zemljama Jugoistočne Europe izrazila kroz ciljeve Pakta o stabilnosti:

- povećanje regionalne integracije i suradnje
- ubrzanje gospodarskog razvoja
- održanje stabilnog mira
- pokretanje procesa stabilizacije i pridruživanja Europske komisije sa zemljama regije.

Članice Pakta o stabilnosti su se obvezale da će osigurati financijsku, tehničku i političku potporu programu reformi i regionalnih inicijativa.

Regionalni stol, kao najvažnije upravljačko tijelo Pakta, koordinira aktivnosti među radnim stolovima:

- Radni stol I – demokratizacija i ljudska prava
- Radni stol II – gospodarska obnova, razvoj i suradnja i
- Radni stol III – sigurnosna pitanja.

Na čelu Regionalnog stola je Specijalni koordinator kojeg je imenovala Europska unija. Pored njih u okviru Pakta o stabilnosti djeluje veliki broj komisija i radnih skupina.

Bosna i Hercegovina kao zemlja bivše Jugoslavije, u svakom je pogledu bila specifična. Tri konstitutivna naroda bila su izmiješana tako da ih ni posljednji strašni rat nije uspio u potpunosti odvojiti, iako je etničko čišćenje dovelo do velikih migracija stanovništva. Ratne štete su iznimno velike i kreću se, prema nekim procjenama, oko 150 milijardi američkih dolara. Ubijeno je blizu 250 tisuća ljudi, protjerano ili raseljeno preko 2,5 milijuna. U gospodarskom smislu može se konstatirati da je Bosna i Hercegovina vraćena u poslijeratne godine Drugog svjetskog rata.³

Međunarodna zajednica, odnosno Europska unija, smatrala je da će ukupno 24 milijarde dolara, od čega 5 donatorskih sredstava, biti dovoljno da se Bosna i Hercegovina izdigne iz ruševina i stane na noge.

Današnja, poslijeratna Bosna i Hercegovina, stvorena Daytonskim mirovnim sporazumom, je vrlo rijedak primjer protektorata u smislu da međunarodna zajednica vlada i donosi relevantne odluke, a nema apsolutno nikakve odgovornosti.

Na drugoj strani, prisutnost međunarodne zajednice i NATO-a jamac su očuvanja mira jer bi u suprotnom zemlja vrlo brzo bila podijeljena po etničkim načelima.

U Bosni i Hercegovini i danas, skoro osam godina nakon Daytona, sve je u znaku broja tri: tri naroda, tri vojske, policije itd. Naravno da Europska unija i međunarodna zajednica takvu Bosnu i Hercegovinu ne žele u svom okrilju. Oni eksplicitno traže stvaranje jedinstvene vojske kako bi zemlja mogla pristupiti Partnerstvu za mir, odnosno kako bi se mogli smanjiti ogromni materijalno-financijski troškovi osiguranja takve vojne strukture. Prema izvještaju europske Komisije o stabilizaciji i pridruživanju za 2003. godinu, "u Bosni i

³
Europska komisija o stabilizaciji i pridruživanju, izvještaj za 2003, str.18.

Hercegovini je značajno smanjen broj oružanih snaga. Ilustracije radi, u usporedbi s 1995. kada je broj oružanih snaga iznosio 430 tisuća, taj broj je u 2002. smanjen na 22 tisuće pripadnika oružanih snaga u oba entiteta. U Federaciji Bosne i Hercegovine taj broj je smanjen na 13.200, a u Republici Srpskoj planirano je smanjenje na 6.600 pripadnika."

Međutim, međunarodna zajednica sumnja u operativne sposobnosti preostalih oružanih snaga s obzirom na to da su najveći izdaci i dalje njihove plaće. Zbog toga je međunarodna zajednica krenula u jačanje državnih institucija civilnog zapovjedanja i kontrole oružanih snaga, koje bi trebalo osposobiti za obranu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. U tom pravcu i dalje će se rekonstruirati oružane snage kako bi Bosna i Hercegovina mogla sudjelovati u NATO-vom Partnerstvu za mir.

Što se tiče daljnjeg provođenja reformi, uloga međunarodne zajednice je od vitalnog značenja. Ured Visokog predstavnika (OHR) je izgradio određeni plan aktivnosti za sljedećih nekoliko godina kada bi se, nakon stvaranja "povoljnih uvjeta" u vlast prenijela na bosansko-hercegovačke institucije.

Iako se sve više govori o reviziji Daytonu, Visoki predstavnik koji ima najveće ovlasti u svakom pogledu u Bosni i Hercegovini, ne želi o tome razgovarati stalno ponavljajući tezu kako neće biti nove konferencije o Bosni i Hercegovini. Danas su najveći štovatelji i zagovornici Daytonu političari u Republici Srpskoj iz bojazni da bi svaka njegova revizija dovela do eventualnog ukidanja Republike Srpske.

Postavlja se pitanje je li prisutnost međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini pozitivna ili ne kad je u pitanju prijam u Europsku uniju?

Nekiiskusni analitičari zemalja Europe smatraju da upravo takav protektorat koči Bosnu i Hercegovinu. Drugi, a tih je mnogo više, ističu upravo presudnu činjenicu nazočnosti međunarodne zajednice i snaga NATO-a. Neki čak ističu da je Europa "slaba"⁴ prema Bosni i Hercegovini zbog pogrešaka iz ne tako davne prošlosti te da joj želi pomoći kako bi se te pogreške makar i na taj način anulirale.

Međutim, Europa je neumoljiva. Od svih zemalja Zapadnog Balkana se traži provođenje reformi. Izazovi pred Bosnom i Hercegovinom su veliki, a međunarodna zajednica je tu kako bi pomogla.

U Bosni i Hercegovini je postignut napredak u organizaciji Državne granične službe, iako je taj proces, uostalom kao i svi drugi, predugo trajao. Bosna i Hercegovina je smanjila ukupan broj ilegalnih migracija kroz svoju teritorij baš zahvaljujući uspješno organiziranoj Državnoj graničnoj službi, koja se nažalost i dalje suočava s problemom financiranja. U Bosni i Hercegovini trenutno postoji 58 službenih graničnih prijelaza, iako se pretpostavlja da je broj ilegalnih graničnih prijelaza 350. U tom kontekstu pozitivan je prijam uvođenja novih osobnih karata (CIPS projekt).

4

Z. Smajić, Z: *Europska unija i zemlje bivše Jugoslavije*, str. 173-199.

Također, protekli izbori, sedmi po redu od Daytona, bili su, po ocijeni međunarodne zajednice, demokratski, a i sigurnosna situacija je bolja nego proteklih godina.

Sljedeća faza je izrada Studije izvodljivosti pomoću koje će Europska komisija bolje procijeniti unutarnje prilike u Bosni i Hercegovini, u približavanju Europskoj uniji. Ispunjavanje 346 uvjeta, koje je EU postavila pred Bosnu i Hercegovinu je teška zadaća. Europska unija od bosansko-hercegovačkih institucija očekuje da nastupaju jedinstveno u provođenju reformi. U tom smjeru će Direkcija za europske integracije, utemeljena umjesto Ministarstva za europske integracije, biti partner Europske unije. Rokovi su kratki, a uvjeta je mnogo.

Usvajajući drugi godišnji izvještaj o procesu stabilizacije i pridruživanja (Sap), potkraj ožujka tekuće godine, za zemlje jugoistočne Europe: Hrvatsku, Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju te Srbiju i Crnu Goru, Europska komisija je ocijenila izvjestan napredak koji je postignut u svakoj od navedenih zemalja. Međutim, ocijenjeno je da regionalna suradnja može i treba biti daleko bolja.

Naime, prema ocijeni Komisije, u posljednjih godinu dana učinjen je znatan napredak u stabilizaciji regije, po pitanju sigurnosti, povratka izbjeglica. Također, zemlje Zapadnog Balkana još uvijek osjećaju slabosti u funkcioniranju demokratskih institucija, poštivanja ljudskih prava, a sve se bore s kriminalom i korupcijom. Ocijenjeno je također, da sve zemlje još uvijek umnogome ovise o donacijama i međunarodnoj pomoći, a vrlo malo je postignuto na poboljšanju tržišne ekonomije.

Europska unija je za razdoblje 2002-2006. ovoj regiji dodijelila oko 4,6 milijardi eura. Pomoć će i dalje stizati, međutim na zemljama je da učine sve na bržem provođenju reformi.

Komentirajući drugi godišnji izvještaj, Europski komesar za vanjsku politiku Chris Patten⁵ je istaknuo: "Imamo pokazatelje da zemlje jugoistočne Europe nastavljaju s napretkom u provođenju reformi koje im osiguravaju put u Europsku uniju. Ključna je politička volja administracije regije. Mi ćemo ponuditi svu moguću podršku kako bi ljudi zapadnog Balkana napredovali ka Europskoj uniji, ali naša riješenost ne može zamijeniti odlučnost samih država."

Gdje je u svemu ovome položaj Bosne i Hercegovine?

Činjenica je da je Bosna i Hercegovina praktično "crna rupa" u regiji i mnoge zemlje iskazuju bojazan kako će ih ona usporiti u približavanju Europskoj uniji.

Europska unija je Bosni i Hercegovini dosad ukupno dodijelila pomoći u iznosu od 2 milijarde eura. Europa želi samoodrživu i gospodarski nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, i zbog toga su donirana i nepovratna sredstva. Pitanje je gdje su sve završili ti novci? Jer, više je nego sigurno da nisu usmjereni ta-

5

Chris Patten europski komesar za vanjsku politiku, Bilten EU, travanj 2003.

Takoder, protekli izbori, sedmi po redu od Daytonu, bili su, po ocijeni međunarodne zajednice, demokratski, a i sigurnosna situacija je bolja nego proteklih godina.

Sljedeća faza je izrada Studije izvodljivosti pomoću koje će Europska komisija bolje procijeniti unutarnje prilike u Bosni i Hercegovini, u približavanju Europskoj uniji. Ispunjavanje 346 uvjeta, koje je EU postavila pred Bosnu i Hercegovinu je teška zadaća. Europska unija od bosansko-hercegovačkih institucija očekuje da nastupaju jedinstveno u provođenju reformi. U tom smjeru će Direkcija za europske integracije, utemeljena umjesto Ministarstva za europske integracije, biti partner Europske unije. Rokovi su kratki, a uvjeta je mnogo.

Usvajajući drugi godišnji izvještaj o procesu stabilizacije i pridruživanja (Sap), potkraj ožujka tekuće godine, za zemlje jugoistočne Europe: Hrvatsku, Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju te Srbiju i Crnu Goru, Europska komisija je ocijenila izvjestan napredak koji je postignut u svakoj od navedenih zemalja. Međutim, ocijenjeno je da regionalna suradnja može i treba biti daleko bolja.

Naime, prema ocijeni Komisije, u posljednjih godinu dana učinjen je znatan napredak u stabilizaciji regije, po pitanju sigurnosti, povratka izbjeglica. Takoder, zemlje Zapadnog Balkana još uvijek osjećaju slabosti u funkcioniranju demokratskih institucija, poštivanja ljudskih prava, a sve se bore s kriminalom i korupcijom. Ocijenjeno je takoder, da sve zemlje još uvijek umnogome ovise o donacijama i međunarodnoj pomoći, a vrlo malo je postignuto na poboljšanju tržišne ekonomije.

Europska unija je za razdoblje 2002-2006. ovoj regiji dodijelila oko 4,6 milijardi eura. Pomoć će i dalje stizati, međutim na zemljama je da učine sve na bržem provođenju reformi.

Komentirajući drugi godišnji izvještaj, Europski komesar za vanjsku politiku Chris Patten⁵ je istaknuo: "Imamo pokazatelje da zemlje jugoistočne Europe nastavljaju s napretkom u provođenju reformi koje im osiguravaju put u Europsku uniju. Ključna je politička volja administracije regije. Mi ćemo ponuditi svu moguću podršku kako bi ljudi zapadnog Balkana napredovali ka Europskoj uniji, ali naša riješenost ne može zamijeniti odlučnost samih država."

Gdje je u svemu ovome položaj Bosne i Hercegovine?

Činjenica je da je Bosna i Hercegovina praktično "crna rupa" u regiji i mnoge zemlje iskazuju bojazan kako će ih ona usporiti u približavanju Europskoj uniji.

Europska unija je Bosni i Hercegovini dosad ukupno dodijelila pomoći u iznosu od 2 milijarde eura. Europa želi samoodrživu i gospodarski nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, i zbog toga su donirana i nepovratna sredstva. Pitanje je gdje su sve završili ti novci? Jer, više je nego sigurno da nisu usmjereni ta-

5

Chris Patten europski komesar za vanjsku politiku, Bilten EU, travanj 2003.

mo gdje su trebali. Najbolji dokaz za to je gospodarstvo koje je u totalnom kolapsu; gotovo 50 posto radno aktivnog stanovništva je nezaposleno, oko 62 posto mladih stručnih kadrova želi napustiti Bosnu i Hercegovinu jer ne vidi ovdje nikakvu budućnost. Bruto nacionalni dohodak u Bosni i Hercegovini, prema posljednjim analizama, je 1800 američkih dolara⁶ što je svrstava na dno ljestvice zemalja Zapadnog Balkana. Predviđanja su da će Bosna i Hercegovina tek 2010. dosegnuti prijeratni bruto nacionalni dohodak. Ilustracije radi, bruto nacionalni dohodak u Albaniji je 3.800 dolara po stanovniku.

Kako bi poboljšala ukupnu gospodarsku situaciju u Bosni i Hercegovini, Europska unija je pokrenula poseban program "Pomoć zajednice u obnovi, razvoju i stabilizaciji" (CARDS). Bosna i Hercegovina još od 1996. koristi sredstva iz pomoći CARDS-a, a u protekloj godini sredstva su prioritetno ulagana u: stabilizaciju po uzoru na demokratske zemlje Europske unije, ekonomski i socijalni razvoj, jačanje državnih institucija, razvoj pravosuđa i unutarnjih poslova te zaštitu okoliša. Kada je u pitanju proces demokratske stabilizacije, znatni rezultati su postignuti u povratku 100 tisuća izbjeglica (manjinske skupine), a sredstva od Europske unije izravno je primilo njih oko 15 posto.

Dostatna sredstva su uložena u rekonstrukciju Javnog RTV servisa, iako je i poslije tri godine rada na tom projektu mnogo toga nejasno. Prema informacijama Direkcije za europske integracije Bosne i Hercegovine, Ured za carinsku i fiskalnu pomoć (CAFAO) poboljšao je rad i odgovornost carinskih uprava i i prikupljanja prihoda. Tako je, u usporedbi s 2001. prihod od carina povećan za gotovo 20 posto. Uspostavljena je Agencija za državnu službu, Agencija za statistiku i reorganizaciju, Ured za civilnu avijaciju. Europska komisija je u Bosni i Hercegovini posebnu pozornost posvetila financiranju malih i srednjih poduzeća čime su stvoreni uvjeti za otvaranje oko tisuću novih radnih mjesta. Međutim, ako se uzme činjenica da je u Bosni i Hercegovini nezaposleno gotovo 50 posto radno sposobnog stanovništva, to je kap u moru. Osiguravajući ekonomsku i financijsku pomoć za policijske snage u Bosni i Hercegovini, Europska unija je znatno ojačala i taj segment bosansko-hercegovačkog društva. Treba istaknuti da je Policijska misija Europske unije (EUPM) prva operacija civilnog kontroliranja krize u okviru Europske sigurnosne i obrambene politike. Prema izvješću Europske komisije o stabilizaciji i pridruživanju, "misija se sastoji od policijskog osoblja iz 33 zemlje, a većina je iz zemalja članica Europske unije."

Jedan od velikih neuspjeha u BiH, odnosno u Republici Srpskoj je nekažnjavanje osumnjičenih za ratne zločine (Radovan Karadžić i Ratko Mladić), a prioritet o kojem Republika Srpska mora voditi računa je potpuna suradnja s Međunarodnih sudom u Haagu i potpora u uhićenju ratnih zločinaca.

Iako su u 2002. osjetno povećane strane investicije,⁷ nije dovoljno ono što je učinjeno i Bosna i Hercegovina treba učiniti više. Potkraj 2002. istaknuto

6
Izvještaj Europske komisije o stabilizaciji i pridruživanju BiH za 2003.

7
DANI, PRSP- Razvojna strategija BiH.

je da je sve ispunjeno iz tzv. Mape puta. Međutim ostaje činjenica da je sve trajalo izuzetno dugo i sporo. Dakle u procesu stabilizacije i pridruživanja došlo je do pomaka ali će tek izrada Studije o izvodljivosti pokazati je li Bosna i Hercegovina spremna da započne pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

U Izvješću Direkcije za europske integracije o procesu stabilizacije i pridruživanja za 2002. ističe se da je napravljen mali iskorak naprijed. Ipak povratak manjina i provođenje imovinskih zakona često nailaze na ogromne administrativne prepreke i opstrukcije, koje samo pridonose da se ne ponište rezultati etničkog čišćenja.

Bosna i Hercegovina se u odnosu na druge zemlje zapadnog Balkana, vrlo sporo kreće prema Europskoj uniji. Najdalje je otišla Hrvatska koja je već potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju te aplicirala za članstvo u Europskoj uniji. Sporazum je potpisala i Makedonija, a Albanija pregovara o Sporazumu. U Srbiji i Crnoj Gori se mnogo čini da se on ratificira. Loše gospodarstvo i političko okruženje u Bosni i Hercegovini umnogome otežavaju put prema Europskoj uniji.

Nakon posljednjih izbora u Hrvatskoj i pada HDZ-ove vlasti te rušenja Miloševićevog režima u Srbiji, odnosno nakon ratnog žarišta na Kosovu, Bosna i Hercegovina je postala manje zanimljiva međunarodnoj zajednici u svakom pogledu. Čini se da to malo zabrinjava bosansko-hercegovačke političare koji se samo deklarativno opredjeljuju za reforme koje je Europa pred njih postavila. Vrlo malo se čini na ustroju pravne države, funkcioniranju sudstva, suzbijanju kriminala i korupcije. Pridoda li se tome i činjenica da je Bosna i Hercegovina postala i meka određenih terorista, da u njoj cvjeta trgovina ljudima, drogama, razumljivo je da mnoge zemlje od bosansko-hercegovačkih građana traže vize za ulazak na njihova područja. Ovako ustrojena Bosna i Hercegovina jednostavno ne može sebi osigurati put u Europu, pogotovo ako se uzme u obzir činjenica da ova zemlja ima tri vojske, policije i ogroman administrativni aparat kojeg ne bi mogla izdržati ni daleko razvijenija zemlja.

Ni globalno političko okruženje ne ide na ruku Bosni i Hercegovini. Naime, nakon 11. rujna i terorističkog napada na Sjedinjene Američke Države, situacija u ovoj zemlji nije bila dobra. Američko inzistiranje da se isporuče određeni građani Bosne i Hercegovine koji su bili povezani s Bin Ladenom dovelo je do masovnih demonstracija protiv SAD-a. S druge strane, politički lideri u Bosni i Hercegovini dobro znaju što znači nazočnost SAD-a u Bosni i Hercegovini, odnosno postrojbi NATO-a. Također, američko traženje od Bosne i Hercegovine da potpiše dokument o neizručivanju američkih građana Međunarodnom kaznenom sudu dovelo je do nesporazuma s Europskom unijom. Amerikanci se protive i budućoj eventualnoj federalizaciji Europske unije smatrajući da države članice moraju ostati suverene i odgovorne za svoje postupke. Usvajajući, doduše kompromisno, prijedlog Ustava,⁸ Eu-

8

SENSE, postignut dogovor o Ustavu EU, 16. lipnja, 2003.

ropska unija, odnosno europski zakoni će biti iznad zakona država članica Unije, iako je predviđeno da u donošenju tih zakona suodlučuju i parlamenti država članica.

Ustavom je također predviđeno da Europska unija dobije predsjednika i ministra vanjskih poslova. Nakon proširenja Parlament Europske unije imat će 736 zastupnika. Očekuje se da će se ove velike promijene u Europskoj uniji realizirati tek 2009. godine. Što se tiče zemalja Zapadnog Balkana, njihovo približavanje Europskoj uniji pratit će dosadašnja tijela (Europska komisija).

Znajući sve navedeno, kao i da SAD neće, u slučaju nepotpisivanja Sporazuma, dati financijsku pomoć, Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o neizručivanju američkih građana Međunarodnom kaznenom sudu, a nastojeći ostati na zacrtanom putu prema Europskoj uniji.

Dosta nesporazuma izazvao je i rat u Iraku za koji Francuska i Njemačka te Rusija nisu bile suglasne. Bosna i Hercegovina u najnovijem američkom izvješću našla se na samom vrhu ljestvice 15 zemalja u kojima cvijeta trgovina ljudima. Ono što je zabrinjavajuće je činjenica da se ništa ne čini da se to spriječi. Zanimljivo je da su u ovaj oblik organiziranog kriminala ponekad umiješani i određeni predstavnici vlasti čija je prioritetna zadaća da sprečavanje takvih pojava. Više je nego očito da nedostaje političke volje i spremnosti da se problem riješi. Ovaj veliki problem je sada u nadležnost Ministarstva sigurnosti u Bosni i Hercegovini i može se očekivati da će ono učiniti više na njegovom rješavanju nego što je to do sada činilo Ministarstvo za izbjeglice i rasejljene osobe.

A da je Bosna i Hercegovina skoro na samom početku procesa i pridruživanja europskim integracijama, govori i izjava ministra vanjskih poslova Bosne i Hercegovine Mladena Ivanića, koji je u izjavi za jedan bosansko-hercegovački dnevni list rekao da je obavljeno "pet do deset posto posla na tom putu." Ivanić ističe kako će tek na jesen biti gotova Studija izvodljivosti o priključenju Bosne i Hercegovine Europskoj uniji. Pred Bosnom i Hercegovinom je vrlo težak put ispunjavanja i provođenja reformi, ocjenjuje Mladen Ivanić i dodaje kako je realno očekivati da će Bosna i Hercegovina postati članom Europske unije između 2009. i 2012. Već same ove različite izjave najviših dužnosnika u Bosni i Hercegovini o datumu priključenja ove zemlje Europskoj uniji kod njenih građana izazivaju nedoumice.

Financijska potpora međunarodne zajednice Bosni i Hercegovini u posljednjih godinu dana je intenzivirana, a sve u cilju žurnog provođenja reformi.

Tako je neposredno pred summit u Solunu Svjetska banka Bosni i Hercegovini osigurala 120 milijuna američkih dolara⁹ kredita za što učinkovitije provođenje reformi. Naravno da će međunarodna zajednica, odnosno Europska unija sustavno pratiti provođenje zacrtanih reformi u Bosni i Hercegovini koji bi ovu zemlju približili Europskoj uniji. Katastrofalna gospodarska situacija u zemlji i veliki broj nezaposlenih još više otežavaju situaciju. Krediti

stižu, ali je pitanje gdje završavaju. Preglomazna administracija odnosi 68 posto sredstava proračuna za isplate plaća. To je broj koji navodi na alarmantno stanje i u daleko razvijenijim zemljama. No, čini se da bosansko-hercegovačke političare takvi alarmantni podaci mnogo ne zabrinjavaju. Doduše, deklarativno se dogovaraju zadaci kako bi se ovo stanje prevladalo, ali rezultati su vrlo mali.

Ipak, u svemu ovome ima i svijetlih momenata kao što je lipanjsko predstavljanje američkim biznismenima mogućnosti Bosne i Hercegovine i njena otvorenost za eventualna ulaganja. Iako je ova zemlja, bar što se tiče pisanih dokumenata, najliberalnija, situacija na samom terenu često poništava ogromne napore koji se ulažu kako bi se privukli inozemni investitori. Naime, preglomazna i često neumoljiva administracija je velika kočnica koja odbija potencijalne investitore. Trenutačno najveći projekt u kojem Bosna i Hercegovina vidi mogućnost za poticanje interesa inozemnih investitora je izgradnja ceste Budimpešta – Ploče, koja najvećim dijelom prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu. Već sada se može istaknuti da će ovaj projekt zainteresirati američke tvrtke da se uključe u njegovu izgradnju a to za ovu zemlju znači otvaranje novih radnih mjesta.

Usvajajući program provođenja ekonomskih reformi, i entitetske i državna Vlada Bosne i Hercegovine žele uspostaviti konkurentno i slobodno tržište, a sve zbog privlačenja inozemnih investicija. Plan otvaranja oko 60 tisuća novih radnih mjesta do kraja sljedeće godine u privatnom sektoru može spriječiti jedino preglomazna i neažurna administracija. Hoće li tu pomoći uspostavljanje Agencije za promoviranje stranih investicija, tek će se vidjeti. Prema Direkciji za europske integracije Bosne i Hercegovine, uspješnost privatizacije preko tendera dalo je vrlo male rezultate, a svekoliki proces privatizacije često usporavaju određeni entitetski zakoni (Zakon o privatizaciji u Republici Srpskoj). Iako je u godini 2002. uspjela održati makroekonomsku stabilnost, Bosna i Hercegovina ne može biti zadovoljna već mora još brže i učinkovitije provoditi započete reforme.

Iako su ustavne promijene zajamčile konstitutivnost svih naroda na svakom području Bosne i Hercegovine, situacija u području poštivanja ljudskih prava i sloboda nije dala očekivane rezultate. Primjerice, povratnicima se uskraćuju ekonomska i socijalna prava zbog čega su često prisiljeni prodati svoju imovinu. Dakle, u Bosni i Hercegovini sve se kreće sporo, što navodi na energične reforme u svim tim oblastima koje koče njeno približavanje Europskoj uniji.

Summit šefova država ili vlada članica Europske unije i zemalja Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija i Crna Gora, Albanija i Makedonija) održan 21. lipnja 2003. u Solunu, u usvojenoj zajedničkoj deklaraciji¹⁰ izrazio je opredijeljenost Europske unije da u svoje okrilje primi i pet novih članica Zapadnog Balkana kad ispune preuzete obveze. Još jednom je

10
Na Summitu je usvojena Deklaracija o pomoći EU zemljama Zapadnog Balkana.

rečeno da će tempo njihovog pristupanja Europskoj uniji ovisiti isključivo o njima samima i spremnosti da provedu reforme. Deklaracijom je predviđeno povećanje pomoći regiji za 200 milijuna eura do godine 2006, a ta će se sredstva iskoristiti za rekonstrukciju i ostvarenje održivog razvoja, sve u cilju stvaranja Bosne i Hercegovine primamljive stranim investitorima. Ostaje nepoznanica koliko će Bosna i Hercegovina dobiti od ove financijske pomoći. Proces stabilizacije i pridruživanja ostaje okvir za kretanje zemalja Zapadnog Balkana prema Europskoj uniji.

Deklaracijom je energično osuđen svaki ekstremizam, terorizam ili bilo kakvo nasilje bez obzira na njihovu prirodu.

Organizirani kriminal i korupcija predstavljaju veliku prepreku svim nastojanjima stabilizacije i pridruživanja. Bez obzira na to što je Europska unija u Bosnu i Hercegovinu od 1. siječnja 2003. uputila svoje policijske snage,¹¹ ukazano je na i dalje značajnu nazočnost snaga NATO-a i SAD. Od potencijalnih članica Europske unije također je zatražena apsolutna suradnja s Međunarodnim sudom za ratne zločine u Haagu.

Dakle, može se zaključiti da je Summit u Solunu još jednom potvrdio izraženu spremnost zemalja članica Europske unije da u svoje okrilje prime i zemlje Zapadnog Balkana, ali tek kad postanu pravne i demokratske zemlje u skladu s zapadnoeuropskim standardima. Bilo kakvo očekivanje da EU neće tražiti ispunjavanje već ranije postavljenih uvjeta, palo je u vodu. Bosna i Hercegovina, kao i druge zemlje koje se kandidiraju za Europsku uniju, moraju što prije provesti preuzete reforme jer to je jedini put za punopravno članstvo u Europsku uniju. U svemu tome cilj i zadaci Pakta o stabilnosti su od presudnog značaja.

Literatura

Ministarstvo za europske integracije, *Učešće Bosne i Hercegovine u Paktu o stabilnosti za Jugoistočnu Europu*, Sarajevo, veljača, 2001.

Ministarstvo za europske integracije, *Bosna i Hercegovina i Pakt o stabilnosti*, Sarajevo, studeni, 2002.

Smajić Zekerijah, *Europska unija i zemlje bivše Jugoslavije*, drugo izdanje, GIK "Oko", Sarajevo, 2002.

Direkcija za europske integracije, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, *Izveštaj Europske komisije o stabilizaciji i pridruživanju za 2003. godinu*, Sarajevo

Bilten Europske komisije, Specijalno izdanje, *Dan Europe 2003. godine*, Sarajevo

Bilten Europske komisije, delegacija Europske komisije o Bosni i Hercegovini, Sarajevo, travanj, 2003.

11

Working for the regions, European Union, Regional Policy.

European Union, Regional Policy, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2001.

Slobodna Dalmacija, Europa na granici BiH diže schengenski zid, 27. ožujka, 2003.

Slobodna Dalmacija, Bojim se BiH ne ostane izvan EU, 9. svibnja 2003.

Dnevni list, Neupitna europska orijentacija BiH, 27. ožujka 2003.

Dnevni list, Kakva je sada BiH ni 2019. godine neće ući u EU, 5. lipnja 2003.

Oslobodjenje, Kurs novim vlastima o Paktu o stabilnosti, 20. ožujka 2003.

Dnevni Avaz, Bilo je potrebno bh. vlastima objasniti stvarni značaj Pakta o stabilnosti, 20. ožujka 2003.

HINA, vijesti, 19. ožujka, 2003.

DANI, Specijalno izdanje, *Razvojna strategija BiH*, 21. ožujka 2003.

Chris Patten, komesar za vanjsku politiku EU, <http://www.euroinfo.ba>, 11. rujna 2003.

Agencija SENSE, Postignut dogovor o Europskom Ustavu, <http://www.euroinfo.ba>, 16. lipnja, 2003.

Deklaracija EU i zemalja Zapadnog Balkana, Solun, 21. lipnja 2003.

Summary

Even though the European Union has opened its door to Bosnia and Herzegovina wide open, still Bosnia and Herzegovina will have to pass that path on its own. In the first place, it has to rush at intensive implementation of reforms. Namely, even after almost eight years that the Dayton Accords were adopted, numerous priority tasks still haven't been fulfilled. Human rights are still being violated on regular basis, there are almost 2 million refugees and displaced persons that haven't returned to their homes yet, and criminal and corruption rule the country. Regarding the economic development, the war has set Bosnia and Herzegovina back in 1945 and the GDP comes to 1800 US\$. The European Union has determined 346 conditions which Bosnia and Herzegovina has to fulfill in order to be able to join the Union. The estimation of the Council of Ministers is that B-H will fulfill these conditions in the near future and thus become the full member of the EU in 2009. According to the prevalent opinion, the protectorate over B-H obstructs its entry into the EU. In this regard, goals and tasks of the Stability Pact, that put the emphasis on the regional cooperation of the countries of South-Eastern Europe, offer a great chance to Bosnia and Herzegovina. However, it will be quite impossible for Bosnia and Herzegovina to conduct and implement the reforms as required by the EU as long as it finds itself in the situation and conditions as it has so far.